

СЮЗЮУГЕ БЕРИУ Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны Къуллугъуна айырыркъа кандидатурала кѣргюзтӱлгендиле

Россейни Президенти «Россей Федерацияны субъектлерини законла чыгарыуучу (представительный) эмда толтуруучу кырал власть органларын къурауу битеулю принциплерини юсюнден» 1999 жылда 6-чы октябрьде чыгарылган 184-ФЗ номерли Федеральный законга тиийишликте Къабарты-Малкъар Республиканы Парламентини къураууна Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысын айырмауы бу кандидатланы кѣргюзтгенди:

1. **Кокос Ю.А.** – Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысын къуллугъун болжалы халда толтургъан.
2. **Марьяш И.Е.** – Къабарты-Малкъар Республиканы Правительствоосуну Председателини орунбасары.
3. **Мусуланы А.Т.** – Къабарты-Малкъар Республиканы экономиканы айныту министри.

Kremlin.ru

АЙБАТЛАНЫУ Ханс басып тургъан ёзенни орунуна - аруу терек бахча

Пятигорск жанында Нальчикке кирген жерде Чегем черкеги кѣлӱрге дери жолну сол жаны ушагъысуз болганын, киркичкен толгъанын алаштырып озганыла эслемей къоймагандыла. Артыгъ да къонакыладан уллары ади анда хал.
КъМР-ни Башчысыны къуллугъун болжалы халда толтургъан Юрий Кокос да ол кемчиликте эс бурган ади. Ол мычымай аны тӱзегирге, таланы тап халгъа келтирерге буюрганды. Ишни къолгъа Чегем районну администрациясы алганды. Биринчиден, тийери таландарыну бир неча тӱрлю юлгӱсю жарашдырылганды. Бу жумушка чегемлиле, Нальчиктен архитекторла да къатышандыла. Юлгӱлер Юрий Александрович

эмда тѣгергине мермер плитала орнатылганды, аркагъа да керекли жерлерине ремонт этилгенни билдиргенди. Ол тийереде алгын чыракъла муруж жана эдиле, ала да алышындырылгандарын айтханды. Битеу ол ишлеге эки миллион сом къоратылганды. Ачаны толусуннай эчки иели предпринимательле бергендиле, къурулушуна къараллы жанында ишчиле тамамлагандыла. «Битеу бу жумушла Нальчикни 290-жыллык байрамына сауыгъа этилгендиле», - дегенди ол.
«Билемизис, былайтын машиналары бла озул барганла, колларын баш бармакларын ӱрге айландырып, ыразылыкларын билдирдиле. Ол а бизге бийик багъа берилгенини

Анатолий Тонконог.

да нѣб жетиргенди. Тап кѣлӱргени хайырланганды. Алай бла иш июнда башлангъан ай бла жарымгъа битгенди эмда ханс басып тургъан ёзенни орунуна адамла солурча аруу парк калганды.
Нальчикни администрациясыны Башчысыны орунбасары Анатолий Тонконог тононе бери келип, шахаргъа кирген жерде степланы талландырылганын, аны къатында голле салынган

магъанасын, - дегенди Чегем районну администрациясыны Башчысы Къаншауби Аххов. Бу солуу паркны къатында кѣлно тѣгергеи да талландырылганын, «Озеро любви» кафедрани майданчыкъа да сабийле ойнарчы жер къараллыгын айтханды.
Талландырылганын жер бир гектардан аспамды. Аны бу халгъа келтирер ючюн, сегиз минг кубометр таш, топуракъ да келти-

рилгенди. Паркны узунлугу 264 метрди. Турлакъ нѣб тереклеми «Горзеленхоз» салганды, башка жашиллендируу ишленеи да ол тамамлаганды. Мында дагыкъда кыйын терекле, кѣлна, коклоле, голле да салыныркъанды. Ачаны аспамысы Чегем районда эм шахарда жашаган бизнесменле белгендиле.
ХОПАЛАНЫ Марият.
Суратланы автор алганды.

Кенгеш

Оналтычы сентябрьде Къабарты-Малкъар къырал университетде шимал-кавказ тийереде инфекциялы патологияны воспорларна жораланган регионла аралы илму конференция бардырылганды. Анга Россейни белгили инфекционистлери къатышхандыла.

Бир бирге сынауларын, оюмларын айтхандыла

КъМР-ни саулыкъ сакълау министри Ирма Шетова инфекция ауруула кенг жайылгандарын чертгенди. «Саусуланы багъыуа кѣп жагъы препарат хайырланлыркъа боллукъду, кыйсы дарманны сайларгъа керекди, ала бир бирлери бла кыял кѣлишдиле - бу соруула конференцияны чеклеринде озюлӱлӱкӱле. Былай тӱбешиле бары-

бызны да байжыкъландырадыла», - дегенди ол.
КъМКСУ-ну ректору Еврасии Карамурзов алада илму тинтӱлӱге улуу эс бурулганын айтханды. «Арт жылда Россейде кѣп вуз жабилгъанда, университет шѣндӱю жашауу излемлери-не кӱлишгенин кѣргюзтгенди», - дегенди ол.
МГМСУ-ну инфекция ауруула

эм эпидемиология кафедрасыны профессору И. Шеткова: «Саулыкъ сакълауу битеулуния адам организациясы билдиргенге кѣре, бир башында жашагъаналаны отуз юч процентине гепатитни вируслары жулгъу. Андан миллион адам кыйналады», - дегенди.
(Ахыры 2-чи бетдеи.)

Эсепле эм муратпа

КъМР-ни Урууу эм социальный айныту министрствосунда бу конкеле бардырылган жыйлыуда сѣз республикада сабийлини жай солуларны кыял къурагъанларын, быыл школчуланы къоз арты, къый каникуллары зуукълуу эмда хайырлы ӱтерне не мадрала белгиленгендерини юсюнден барганды. Анга тийишли министрстволаны бла ведомстволаны таматалары, бир-бир районланы администрацияларыны башчылары орунбасарлары, профсоюз организацияланы оюучулары, дагыкъда башка жууаплы къуллукъчула чакъырылгандыла.
Аны ишине КъМР-ни Правительствоосуну Председателини орунбасары, Сабийлини жай солуларын къурау жаны бла республикалы комиссияны председатели Ирина Марьяш, КъМР-ни Башчысында сабийни эркиликлери жаны бла уполномоченный Светлана Огузова да къатышхандыла.

Жай солууну изилендируу амалланы толлу хайырланыркъа

Ирина Марьяш, жыйлыуу ача, РФ-ни Роспотребнадзоруну башчысы Анна Попова Къабарты-Малкъарда жай солуу кезиуде сабийлеге деп белгиленген битеу ишле тынгылы эмда толусунай тамамлангандарын чертип айтханын эсте салганды. «Алай ол бир къауум кемчиликени да туура этгенди. Аланы аспамысы санитар мардала сакълангандары бла байламдыла. Насыпха, жукъгъан ауруула жайылып эмда азыкъдан ууланып бир сабийге да жарсырча, ачыу ӱтерча хата жетмегенди. Саулыкъ сакълау учрежденилада авариягъа жетдирича хал да болмагъанды», - дегенди ол.

(Ахыры 2-чи бетдеи.)

Ирина Евгеньевна 2015 жылда сабийлини солуларын къурау бла байламы ишлене белгилеген заманда ма ол кемчиликке эс буруркъа, ала къайтарылмазча мадрала ӱтерге керек болганын чертип айтханды. «Багъыу, солуу учрежденилада аш-

Ярмарка

Прохладныгъде - халкъла аралы эл мюлк кѣрмюч

Биринчи Халкъла аралы «Прохладныгъде ярмарка» 25-27-чи сентябрьде бардырылды. Ол КъМР-ни Правительствоосуну, республиканы Сатму-алуу-промышленный полатасын, Прохладныгъде шахар округуна бла Прохлада районну администрацияларыны болушукълары бла къуралады. Анда битимчиликке, терек бахчычыкъда, молчылыкда хайырлангъан эл мюлк техника, урукъланы юлгӱлери, къумалы малла, юй къонактыла, терекке кѣргюзтӱлӱлӱкӱле эмда сатылгъандыла. Ярмаркагъа Север Кавказны бла Белоруссияны келечилери къатыштырылды.

Аны энци программасы да барды. Ол 25-чи сентябрьде 11 сагъатда къууанчы халда ачылгъанды. 15.00 сагъатда къумалы малла кѣргюзтӱлӱлӱкӱле. 26-сында уа 9.00 сагъатдан 17.00 сагъатча дери техниканы сабандада сынау бардырылды. 27-чи сентябрьде эрттенкиден тошге дери кѣрмюч ишленерке. Андан соң сауыгълауу боллукъдула.

ПРОГРАММА

Жолла тап халгъа келтирилдиле

КъМР-ни Транспорт эм жол мюлк министрствосундан билдиргенлерине кѣре, объектени экиси да келер айны ахырында берилдикке хайырланлыркъа.

Бизни корр.

Хурметлеу

Белгили спортчулагъа жораланады

20-чы-22-чи сентябрьде Търкмуш шахары «Геолог» физкультурна бла спорт арасында грек-рим тутушудан Битеуроссей эришуле бардырылды. Турнир СССР-ни спорт усталары Байзулаланы Юсуп бла Мирзоланы Хизирге жораланады.

Серемешледе къаруларын сынаргъа Шимал Кавказны «Феверде» келидикле. Къа турнир быйл оналтыны кѣре бардырылды. «Бусагъатда грек-рим тутушудан белгили спортчула

профессионал жолларын аспамысында бу эришуледен башлагъандыла. Аладан бити бизни жерлешибиз Лондонда Олимпиада оюндада доммакъ майдал алган, Россейни сыялы тренери Локиаланы Юрийде жарау этген Зауру Куртагомедовду», - дейди Жаппу улу.

Алиса ТАРИМ.
Элбрус районну администрациясыны пресс-службасы.

Жай солуну изилендирип амалланы толугу хайырланьрзга

(Азыры. Алы 1-чи беттеди.)

Бизни сабийлерибизни Кзырмга жиберип солутуну мадарлары да этилгендиле. Аны ючюн деп, министр айтканга кере, аны ведомствоу Москваны Солуну бла турмуз-ни курау жаны бла агентствосу бла кырал келишим этгенди. Алай бла кыйын жашу болумга туюшен 200 бала ол республикага барып солуганды.

Министр жай кампанианы кезиунде сабийле ашдан уулангы неда башаладан жуугу арууган кезиле болмаганын кытлап айтканды, аны салуукларын ючлендириу жаны бла иш энтта да токтамганын чертгенди. Ол лагерьде кырккыусулуккуну жалчыту кылай кураганына эччи эс бургуууны, ол жуулуштынгы тамаланыры ючюн, МВД-ны ючлери, МЧС-ни эччи отрядлары да кытатырылганын да билдиргенди.

Мындан ары солуну кураганын организацианы ырыс-техника базаларын ючлендириге, тийишли медицина, техника оборудувание эмда спорт керекле бла жалчытыр-

гва керек болганын, балага салуук саклау ууржени ялада турган кезиле алыны кырккыусу эстиге, ол тошоугу кыажу онгла курауга эччи эс бургууга керекисин чертгенди. Дагыда сабийле бла специалсте иштерге, лагерьде урунганланы медицина тинтуеленде этерлерине кыайгырырга керекисин белгиленди.

Жайлыууда Хайырланьчу-чуланы эркиликлерин эмда адамны ырахатлыгын кыоруула сферада надзор этиу жаны бла федералый службаны Кыбарты-Малкыарда Управленийыны башчысы болжаллы халда кулулугун туттурган Ринат Баракон, Золск муниципал районун жер-жерли администрაციасыны башчысы орунбасары Исмаил Докшоков, «Нальчик-курорт» ачык акционер обществону генералый директору Владимир Каскулов, «Каб-балктурист» ачык акционер обществону генералый директору Ахмедбеклы Азрет да слевешгенди эмда сабийле-ни жай солунуларын курауун илгендириуно амалларын туура этгендиле. Айтылган кымычликлени салтауларын да ачыклагандыла, алыны мындан ары болдумуру жо-ларын да кырготтендиле.

ХОЛАДАНЫ Марзипт.
Сурат авторы алканды.

ЗАМАН

Адылганы (черкеслени) киюноне

«Заман» газет 13-чо августда чыккыган номеринде Кзыр-ни Башчысыны кулулугун болжаллы халда туттурган Юрий Коконун Указы бла бизни республикада Адылганы (черкеслени) киюноне токташдырылганын эмда ол байлыктын болжал кыражылы башчысына белгиленилганын юсонден билдирген эди. 20-чы сентябрь Кзыр-де жашоган битеу халкылагу солугу кию боллукду. Республиканы Башчысы алай оюнуу Халкыла арлы черкес ассоциацияны (МЧА-ны) президенти Хаути Сохроковуну тилеги бла, адыг (черкес) жамауат организацияланы членлери эмда гражданыны кыуумларын толтуруу мурат бол этгенди.

Былай байрамны токташдырынуу башламчыларындын бири Адыг халкыла арлы илму академияны вице-президенти, Кзыр-де «Адыг Хас» жамауат организацины токтамас Мухаммед Хафизди. Бюгюн ол бизге байрам кылай бла жаратылганын, ол кылай белгиленирине юсонден да хапар айтады.

Биригиге бла айныуга алланган байрам

Кеткен бери сакланган оюну

Черкесле деп айтканга бери, адыг-терелери, маданиятлары бир болган адыг-халкы айтадыла. Адыга деген миллетте черкесле, адыглы, кыбартыла бла шансула киредиле. Ол халкыны Россияде жашоган келечилери асымында Адыгетла: Кыбарты-Малкыарда, Кыбарачы-Черкесде, Краснодар эм Ставрополь крайлада орналганды. Черкес организацияланы келечилери Адыганы киюно Кыбарачы-Черкесде, Адыгетла токташдырылыр деп ышандыла. Ол жаны бла бир кыуам зат этиле туралды. Башка республикада адыг элчилери жашоган кыраллада да алай оюнула этпесле. Кыбарты-Малкыарда мурдору салынган бу проект узак эморло боллукду. Адылганы (черкеслени) халкыла арлы киюно куруу адылгала угай, алыны бий култураларына бла адыг-терелерине эс орталаны эмда сыйлы кергенини барысына да жаркы байрам болууча этерге этинебиз. Ол черкеслени бирликлерин ючлендириуге, алыны хар жаны бла да айнууларына, тиллерин бла маданиятларын саклауга себеплик этеригине кытшабыз.

Алай киюн орттенден бер да керек эди. Биз жыл сайын 21-чи майда бушу киюнобизно белгилейбиз - Кавказ урушда елгенлерибиз эсгергени. Алай бизни бирдиктирген, произвосту ишбизде, имлугууда, културалык, искусствубузда, спортта жетишпелерибизни эселтерин чыгарып кууанчыра миллет киюнобиз а эндиге дери болмаганды. «Адыг Хас» республиканы жамауат организаци Халкыла арлы черкес ассоциацияла бирге кырал структураланы болушлары бла улуу киюндон оюну болмаган МЧА-ны исполкому жамауат биригигеге 1-чи сентябрьде Адылганы (черкеслени) халкыла арлы киюно Кавказда, Москвада, таш кыраллада да байрамлауу планларын хазырлагыла оюрганды. Проект жашууда адылганын маанилери, адылганын болжолу спонсорланы ахча болушуклары бла бардырылгыды.

Маданият программасы кенгинди

Бу киюнге аталган иште Кыбарты-Малкыарда аны киюндон оюну болмаган гынчы окуна башлангандыла, энтта да

бардыла. Быйыл майдан башлап келир жыл ол заманга дери атлары айтылган адылганы, ол санда Ридаданы, Кургокону, Атажукенин, Шора Ногмовну, Жабагы Кызактоковну, Алим Кожоконун, Тембот Керашенин, Валерий Коконун, Аскер Еткынни, Исхак Машбашны, Юрий Темирханову, Борис Шуховну, Мухабби Киришовну, Мурат Карданову, Асланбек Хушовну, Мурат Хасановну, Инна Кашежеваны ташдан сурагыла чыгарылгыкыдыла. Жаз башында адылганы таркыларына, черкес дунинга эки адамларына аталган жиегисиз ишлени конуруу башланган эди. Анда хорларкыла келир жыл сентябрьде белгиле боллукдула.

Июльдан бери Адылганы халкыла арлы киюно аталган жый конкурсу да баралды. Аладан бек игиси миллет байрамны гимни болуруга кырготтулду. Августун ортасында а республикалы газетледе, радиода, телевиденияда «Адылганы халкыла арлы киюно», «Бизге черкесле деп орттенден бери айтадыла», «Адыг: тюне, бюгюн, тамбла» деген рубрикала кере материалла басмаландыла, кырготтоледиле, берилдиле.

13-чо сентябрьде Кзыр-ни Т.К. Мальбахов атлы кырал миллет библиотекасында «Адыг: тюне, бюгюн, тамбла» деген китап кермон болганды. Кзыр-ни Миллет музейинде уа «Озган минжылыккыны айткы адылганы» деген кермон ачылганды. Анда салынган суратла мени кесими эччи коллекциядандалы.

20-чы сентябрьде битеу шахарларыбызда бла районларыбызда башха республикадан, крайладан, областладан эмда тшы кыралладан да келген кыонакяланы кытайшыулары бла кууанчыны ишле бардырылды. Ол киюн Республикалы ипподромда кыбарты эи минглик кыбарты атланы кытайшыулары бла чариле боллукдула.

27-чи сентябрьде кырал структураланы бла жамауат организацияланы келечилери позияны ингирин бардырырга мурат этдиле. Анда Хасе Бештоковну, Анатолий Буцуевну, Руслан Ачкашовну, Анатолий Мухожени, Зарина Канкуеваны, Белла Аброкованы, Нелли Лукожеваны, Асит Кармоновны эм башхаланы назмулары эшилтикдиле.

Октябрьде Кырал концерт залда «Черкесика» деген 150-томлук китапны биринчи беш тому бла эмда «Черкеси: воны и ма-

стара» деген альбом бла шагын-рейленуу боллукду. 10-чусунда Кырал концерт залда режиссер Владимир Вороковун «Одинокий лебедь» фильми биринчи кере кырготтолокду. Ол айткылык французлу балерина, жазыучу, актуитор, киноактериз Людмила Черинага (Шомьрээ) аталды.

19-чю октябрьде уа Профсоюзланы маданият кыласында, байрамга аталган кууанчы ингир бардырылгыкыды. Бу айны ахырында уа Кзыр-ни жамауаты «Кабардинка» кырал академия телесу ансамбли кураганыны 80-жылгынын эмда анга Халкыла арлы черкес ассоциация токташдырган «Адыг халкыны миллет хазынасы» деген сыйлы ат берилгенин белгилерикди.

22-чи 23-чю ноябрьде Нальчикде трек-рин тутушудан

олимпиадыла чемпиона Мурат Карданову бла Асланбек Хушовну саугалары ючюн халкыла арлы эришмиле бардырылгыкыдыла. 30-чу декабрьде «Черкес дуняда Жалы адамы» деген сыйлы атны бла белгени беруге аталган кууанчыны жыйлы боллукду. Анга културда бла искусствода ишлеген, алимге, жазыучула, производствода ишлеген, спорткыла, кысыксы, черкес халкыны айныуга улуу кымын болган адамла тийишли болуруга боллукду.

Кыбарты-Малкыарны, Адылганы, Кыбарачы-Черкеси республикалы телевидениялары бла «Нарт-ТВ» (Иордания) студия сентябрьден башлап ноябрьге дери режиссер эи продюсер Мухабби Кандураны документли фильмерин кырготторюкюле. Кзыр-ни, Кыр-ни бла Адылганы кууанчулары уа режиссер Владимир Вороковну документли чыгармаларын керюкюле.

Нальчик (октябрьде) эмда Майколда бла Черкесде (ноябрьде) Россияны торлю-торлю регионларында жашоган художниклери Герман Паштовну, Феликс Петушаны, Руслан Циримовну, Заурбек Бажноконун, Хамид Савкуевны, Абдулла Берсировну, Теучеж Катны, Мухабби Кишеви, Анатолий Живовну бла Валерий Захроковну графиканы ишлерины кермончирюу куууалгыкыдыла. Быйыл октябрьден башлап келир жыл ол заманга дери жаш кыбарты позилени бла жазыучуланы чыгармаларын «Библиотека газет» «Адыг псалъ» деген китап кыуамда басмаландыла белгиленди.

Черкес дунини биринчи миллет байрамлары киюноне адылганы (черкеслени) академиялы тарыхларын, «Адыг псалъ» (Кзыр), «Адыг мак» (Адыг Республика), «Черкес хазу» (Кзыр), «Нарт» (МЧА), «Хас» (Кзыр), «Адыг Хас» - «Черкеско соу зарубеж» - «Шансулугу» газетлени биркени номерлери чыгарылгыкыдыла.

Ахырында мен Кыбарты-Малкыарны кырал эмда жамауат структураларыны башчыларына Халкыла арлы черкес ассоциацияны бла Кзыр-де «Адыг Хас» башламчылыкларын дурс керюп, биз республикада Адылганы (черкеслени) киюн токташдырыуга себеплик этгенлери ючюн жорек ырызлыгытмы билдирдиге союме.

Басмага ТЕКУЛАНЫ Хауа хазырлаганды.

Тюбешиле

Болумну тинтгенди, борчла салганды

Кзыр-де ич ишлени министр полицияны генерал-лейтенанты Сергей Васильев республиканы муниципал районларында тюбешилерин андан ары бардырады. Бек алга министр Урван, Лескен районлары администрацияларыны башчылары Азамат Кашеве, Валерий Кевкее эмда Урван районун жер-жерли са-мууправленийыны Советини председатели Валерий Кушев бла жолукканды.

Ала кеслерини ушакларында толтуруучу властын органдарына бла право нил-ны саклаучу органдарны бир бирлери бла байламлыкты кийилулерини маганасыны, кыяматыны юсонден айткандыла. Министр Россияны МВД-сыны

Урван районда муниципал аралы белимонде жамауат советини председатели бла гражданданы приемга алганды. Полицияны кулулукларын толтурган кезиле елгенлери-ни юйорлерине Васильев министрство алагы хар не жаны бла да болушуртга хазыр болганын айтыр чертгенди.

Ол кию министр полицияны район белимонде эчи составы бла да жолукканды. Анга Урван, Лескен районланы ич ишлерины белимончирни ветеран советлерины председатели Борис Кунашев, Марем Качетлов эмда жамауат советини председатели Римма Сокурова да кыташхандыла. Сергей Васильев бу организацияла району полициясыны ишине тийишли юлюш кыошханларын

белгилегенди. Артыкча жаш етлюню кыретмисе, анга синауларын беруге ала улуу иш тамамлаганын эччи чертгенди.

Министр полицияны район белимонде оючуларны от-челларына да тынгылаганды, келир заманда ала кылай борчлагы айтыр эс бургууга керек болганын белгилегенди, айымалы кулулук этгенге ыспас сзле айтканды. Тюбешиюну ахырында Россияны МВД-сыны Урван районда муниципал аралы белимонде изоляторну эм полицияны Наркисалада уа кытлап пунктуу ишлери бла да шагын-рейленгенди.

Кзыр-де МВД-ны пресс-службасы.

ЧАКЪЫРЫУ

Выпускной ингирлени жаланда школда бардырырга тийишлиди дейдиле

Депутатладан 2015 жылдан башлап школун бошаганын ингирленин официалый болмаган кесигин кетериге тийгендиле. Бу соруу жаш адамла ол заманда кеслерин таш жордоткелени ючюн чыккыган бу предложени кыралны Билим беруу жаны бла комитетини председатели Вячеслав Никоновха Потребительли эркиликлерин кыоруула «Халк контролуну» келечилери бергендиле.

Активисте айтканыча, ата-аналардан эм окуучуладан келген кеп билдириледе былай айтылганды: выпускниклени ингирлени официалый болмаган кесигеде нызамга буууклык кеп этиледиле, сабийледе контроль салуу тийишли даражада болмай эм кеп таркытуучуланы алкогодан улануу, уруш-тойшоу, байрам барган жерледе адеспизлик аслам тобейдиле. Ол торлю ишле суратха алынадыла эм соцсетеледе кырготтоледиле.

Общественникле кеслерини чакырыуларында черткелери, алай ош ишлени юслеринден озган заманда асламны информация органдар да айтылган эди. Сиз ючюн, Энгельс шахарны школларындын бири бошаган кызы выпускной ингирден соруа ююне келмей кылаган эди. Аны изилуу ишле ючюн барган анылардан соруа белгиле болган ол. Пермь крайда уа 20-ден артык адам салымонелдэн аруу уланган эдиле.

«Школун администрაციасы байрамны жаланда официалый ючюн чыккыган кылай Алкохл ингилени эм наркотиклени кылай хатарлар болганын сабийлери-не кеп ата-анала айтмайдыла, буууклыкты атыткы эчюн, кыайгырмайдыла», - деп айткыланды чакырыуда. Вячеслав Никоновунуеичине, общественник тилкелерине Думада кыралыкыды, алай, аны оюмуна кере, ол кылай хазна этилис. «Мен, тозон айтканды, онабыл

бла жылланы ичинде жюрютоленген терелени кетериге керек сунмаймы», - дегенди ол. Думада Билим беруу жаны бла комитетини председатели орунбасары Олег Сидоровни оюмуна кере, ингирни байрам кесигин бардыруу законна чыгарууну иш тоюндю, ол кылай бардырылгыгы уа кууручуланы кеслерини юйретуу ишлерины. «Мен толугу ийнанганымча, тилкечиле изилет зат законну предмет тоюндю. Биз хар затны юсонден да право актлада айткын турсак, адамла кеслери бир зат да этмей кыоракыдыла. Билим беруу жаны бла регламент жорукыла бизде алаысыз да бек келдоче, адамла уа ишлерины ортунда бюрократ процесура бла аслам жорукешиле», - дегенди ол. Мен директор болсам эди, бу иште совет терелени жюрютор эдим: выпускной ингирле школаны

кеслеринде этдироле эдиле. Анда окуучуга бир бокал шампанский ичере кыюймау артык тоз болмаз. Бусагатада кылаган кепт байрамланы юслеринден айтканды уа, ол жангы орусуланы керекис куугуруларды.

Олег Сидоровни айтканын Москваны билим беруу департаментини ата-ана советини председатели Людмила Мясникова да тозо сунды: «Мен школ бардырып атып кырготкону жанымы. Алай ингир неди? Ол школ бла саламчалык айырылуу. Сени хар ким да тынган жерде, сени кой тол сыйлауула-дан башлап директор да тынган мектепде кесин талпсыз жюрюткен сабий хазна чыккысын. Алайда да, выпускной ингирле школда бардырылса, кеп проблемдан кутулурга боллукду», - дегенди ол.

«Известия» газет.

Бир бирге сынауларын, оюмларын айткандыла

(Азыры. Алы 1-чи беттеди.)

Шестакова бу арууну жайлы-луун тыярга он болганын чертгенди. Энди туткан сабийлеге дарман салырга тийишлиди. Алай бу затка тынгылы эс бурулмайды. Гепатитин багар ючюн, кеп ахча изленеди. Адамла, тизмеледе жылна бла туруп, елюп бардыла. «Базгарга жок эс ахча, чоу вакцинациягы аслам эс бургууга керекди», - дегенди ол.

Кзыр-де инфекция аруулары жаны бла кафедрасыны башчысы М. Маржикова бизни республикада урушда дери тифден, холерадан, безгектен арууганына кеп болганын айтканды. Алай ахыргыны аралча 1966 жылда куурулгандыла.

Кыбарты-Малкыарда кызауат адыг этпидемияга сегиз эм безгекке кыажу онеки станция ишлегендиле. Кзыр-де 1966 жылда медицина факультет чыгарды. Анда профессор Федрага Исак Габрилович

башчылык этгенди. Инфекция аруулагыла бла СПИД-ге кыажу эм профилактика иш бардырган арада кырккы юч инфекционист уруанды. Краснодарда медицина университетини профессору У. Лебедев, МГМУ-ну профессору А. Сундуков эм башхала инфекция арууларыны багында жаны жетишилмени юслеринден айткандыла.

БАЙСЫЛАНЫ Марзипт.
Сурат авторуну.

ЖЫЙЫЛЫ

Къачынычылары ашау-жашаулары бла шагъырейленгендиле

Украинада бола турган къаулапаланд кычып, бизи республикада тохташханаланы жашау болумлары билер мурат бла Къабарты-Малкъарга РФ-ни Къырал Думасыны депутаты Александр Тотонов, Федерация Совете Къабарты-Малкъарны келечиси Бечеланы Илияс да келгенде эмда КъМР-ни Превительствону Председателини орунбасары Ирина Марьяшы башчылыгы бла бардырлыган жыйылыс къытышандыла.

предпринимателлерден ача жыйып, кеслер да сомла къышуп, болушлук керек болганына атырды. Партияны да къошарга болушлары бу ишге. Болушлук этгендеги атырлары а газетаны, радиону, телевидениени юсерли бла тура этерге тийишди деп алай къарайма» - дегенди.

Къабарты-Малкъарны украинлы къачынычлары ити кесги Россияни башха жерге кибере изленгенерин билдирдиле. «ден башлаганды кесини сезюн Марыш. - берса, россияни законна кере ала барырга сюйде субьектлерден эркилик келмей, биз алыны ары ашарлаймыз. Шендио онбир регионга суралма жибергенбиз, жалаңда биринден жуап келгенди. Ол да Приморский крайды.

Оралманы «Вене» жамуат органы-ашауларыны башчысы Анатолий Канунников, сизге къышупа, республикада къачынычлары себепкели ачн фонд куралганын билдиргенди. «Улуу Ата журт урушу, кичюнколжонго да сынгачына украинчалыга жеткен къычынычкыны бек ити атылганыла. Ол себеден алагъа ача, аш-суу, кийимле бла да болушурга корешеди. Алай адмиланы кырууд алай этил турурга онгери жокду. Бизге федералнын бюджетден бир-эки миллион сом тошоу, ол улу жетгенди. Патент алырга болуш да 29 бола эдиле да, алыны барысына да ол берилгенди. Иште турурга эркилик да 1813-лен тилгенди. Россия Федерацияны жеринде болжалы халда къачыныч деген аты алырга 15 адам сюйгенди. Алыны телекереми къарла турды.

Башха атылганына тынгалыгандан сора Бечеланы Илияс республикада къачынычлары талпыкъга кеп зат этилгенге ыразылыгын билдиргенди. Ол иш кюн жуалты болганын барысына да сизге этгенди. Мындан ары да алай боллугуна ышанганын айтанды.

Андан сора жыйылысга къытышханлары асламысы «Либедь» санаторийине кере ала турган отурада керик къаргандыла, ашхананы, сабийле ойналган майданы да кергенди, арбада салкында олтуруп турган тишируаланы катарларыны барып да халаларшандыла. Алай бир этген да керекли болмаганын айтандыла, алай жашаганын жерлерине танылыклары да жашырмачыдыла.

Александр Тотонов хар затны да кеси кезю бла кергенден сора республикада къачынычлары этен конакбайлык керги да бийик даражада болганын чертенди эмда Ирина Марьяшы, аны бегинде уа республиканы жуалты кулукчуларына ыспас этгенди.

КъМР-де Граждан обществовну ин-

ХОПАЛАНЫ Марзият.

«Ала барысы да миграция эсепте алынгандыла. Жашаганы жерлеринде психология эмда тинти иш бла корештене дайым да туралды. Ол тошол неда бир башха осал зат болуп ачылмаз мадарла этилгенди. Кюнне юн кере жылы аш-азы ашадарла, медициналогия, быстыр жуа эмда информация бла жалчылу дегенча эм башха жуаушда да толуклай талдыралады» - дегенди.

Александр Тотонов республикага къачынычлары кичиндерин артыкъ тынч жуаш болганын, федералнын ача да азыкъ этгенге бек ити атылганын айтанды. «Ага да къармай, алыны ачытмакчюн, къолдан келгенге этерге керекисин сизизге салырга сюеме. Бютег он жаны бла он проблемаларыгыз болганын аштырге излейме» - дегенди.

Ирина Марьяшы башха жердеде жуукларына, тангышларына кетерге кюсегенлине къагышларынын жарашдырыла, транспорт бла жалчылуа болушлук керек болганын къайтарып айтанды. Республиканыда жашарга къагыш сюйген кибере да болушлук керек болганын да эсе салганды ол. Бир-бир тиширула бир-эки айдан сабий табарыкъчыла, алай эсе уа, алагъа сертификатла керекди, дегенди.

Битеу ол проблемалардан кутулурга болмакъ кибере да болушлук керек новек эм Оренбург областада жыйышдырлыгын сынууну алагъасы, кеп жуашуаланы таммалалыкъсыз. Алада чиновниклени эм депутатланы жуаулыкларына бирер район берилди. Ала

КъМР-де Граждан обществовну ин-

Презентация Черкес кызыла - Францияда

Озган геюурге кюн Нальчикде Культура фонду Къабарты-Малкъарда бълмоэмде КъМР-ни Кинематографистлерни союзуну правленийни секретары, Север Осетия-Алания Республиканы искусстволарыны сыйлы къуллукчусу, КъМР-ни Къырал сауыгъасы эки керге жуаратып, Россияни сыйлы кинематографисти Владимир Вороков «Великие черкески Франция» деген китабы бла шагъырейлену болганды.

Бу аны 18-чи китабыды. Анга Францияда атырын айтдырган черкес тишируаланы юсеринден хапарла киргенди. Владимир Халидович иш этип ол тыш къыралгъа барганды, анда тюрлю-тюрлю адамла бла тобешенди, документле, суратла да жыйышдырланды. Китап ма андан сора кытырлганды.

Аны бла шагърей болурга келгенде актриса Мария Алсиэни, Эльмесхан Хагундокованы (аны Лейляныча таныгандыла), балерина, художник, балерина эм композитор да болушлук белгили черкес кызы Моник Шамырзени (Людмила Черина) улу суратлары кермей къыракъ тюрлю эдиле. Ала Культура фонду къабыргасында бек сыйлы жерде тагытылдыла. Владимир Халидович кънакы-

Солдан онгига: Хаути Сохроков, Владимир Вороков, Зумакулланы Борис.

ларына жорек ыразылыгын билдиргенди. Бу чыгармасын 20-чы сентябрда белгиленген Адыганы кюнине жоралганында да айтанды. «Анга артыкъ улуу къыйын салырга тошгенди. Кесигиз билгендикден, тыш къыралга барып, кеп документле суратлага къарак чыгъарма» - дегенди.

Китапны биринчи окугандыла бери КъМР-ни сыйлы журналисти Виталий Наводичин болганды. Ол аны бла зарфаха уругуну окуна шагърай болганын, алай басмалгандан сора аны жаңыдан окуп, заушлук тыпханын чертенди. «Вла-

димир Халидович республиканы закый жашларыны бла къыларыны миллетте белгили этуи жаны бла кеп иш тындырды. Арт заманлада аны къыйыны бла бизни халкыны тарыхларыны жаңгы бетлерини къаууму ачыклангандыла. Ол бу ишин андан ары бардырса сюерик эдим» - дегенди. Къабарты-Малкъар Республикада Адманы эркинликтеги жаңы бла улпономечини Зумакулланы Борис а авторун «Прошачоде да просят» деген трилогиясын сагынганды. «Анда: «Кюн чыгъарма заманда бюгюн не зат эттим, кюн батхан кезиде уа этерге жетишпей не затым къытыланды?» - деп сорайды автор. Бу китабында кес кес жуап береди. Ол дуниядан кеткен айтхылык юч тиширууну жашау, ата журтларына къайтарыгача этгенди. Аны ахшылыгын ала белгили адыганы атыры жазылганын» - дегенди.

ХОПАЛАНЫ Марзият. Суратланы автор алганды.

дирини президент Хаути Сохроков а Адыганы кюнине бу издание бек ити суратла болганын черти айтанды. «Адамла не заманда да жуукълашырга итиндеди. Бу байрам да республикада жашаганыны бири-дири мурат бла тохташдырылганды» - дегенди.

Ол кюн китапны, аны авторуну юсюнден айтты. «Адыгъ спалъз» газетни баш редактору Мухамед Ха-

Пресс-конференция

Быйыл алты айны ичинде бизи республикада 1,68 миллиард сом багъасына транспорт жуамушла жалчытынгандыла. «Былтыры бу кезиюу бла тенгештиргенде, ёсом онбеш процентден атлаганды», - дегенди КъМР-ни Транспорт эм жол мюлк министрствосунда бардырлыган пресс-конференцияда аны башчысыны къуллугун толтурганд Арсен Кудав.

Ол келтирген статистика шартлагъа кере, сагынылгъа къышуп жамуат автотранспорт 23,5 миллион адамны ташыганды. Такси жуашуу бла кореширге кеп къалмай беш жюк лицензия берилгенди. Аладан республиканы бюджетине

Кудав Нальчикде жол-транспорт болуму итлендируну, парковка жерлени кураууну юсеринден да айтанды. Аны оюмуна кере, темир-жол вокзал да шахардан тышына чыгарылса, ол улу себеплик болуш эки автотранспортну жюрююне. Шендио поездле келген кезилде кеп орамлада упуо жюрюу тохтады, аны хатасындан а пробкала болдыла. Дагыда жуукъ заманда шахарга он жаңгы троллейбус келлигин да билдиргенди ол. Алыны бир энчиликтери, ток ызысыз 25 километр барырга болушдула. Аны жаңыры бла

райондан кирген жерде, бири уа Урван район таба барганын жолда ишлениреди. Алыны къурулушлары кеп болмай башланганды. Проект бла экиси да жыл бла эки айны ичинде хазыр болушдула.

Вокзалланы шахардан тышына чыгъарыу машиналары жюрюулерин тапландырлыкды

645 минг сом тошгенди. Темир жолла бла республикага 322 минг тонна жюк келтиргенди. Мында да ёсом жайырма процентден атлаганды. Башха регионлага ташылган жюклене ёлчиму уа алай бирге азылганды.

майданлада да орнатылдыла. Жылы азыранда дери онтерт култура эмда он а саулык сакълау объекте да къошулукдула системистагъа.

Водительле этен буукъулукланы суратла тошкорган системаланы синдириуге да министрствода аслам эс буралды. Бу кюнледе шахарны орамларында тёрт «Стрелка СТ» комплексле орнатыла туралды.

Кудав дагыда сенуу халда ишлеген «Кречет» приборлары юсеринден да айтанды. Нальчикде шендио алай эки ишлей-

Республиканы башха жерлеге самолётла бла ухчанлары саны, озганы жылыны биринчи жарымы бла тенгештиргенди, 20 процентге азылганды, алай жюклене ташуу а кеп къалмай 50 проценте кебейгенди. Быйыл, Кудав айтханга кере, «Аэропроект» илму-тинти институт Нальчикде жаңгы халкъла аралы аэропорт комплекси курау жаны бла предложениларын кергозгенди. Объектни къуарга 245 гектар жер бёлёнгенди. Биюнолкеде аны курулуш бардырылгъа жерде комюникацияны эм жолну ишлеуге къаллай бир инвестиция этилгипи сюзелди.

Министрини къуллугун толтурганд Нальчикни къа- тында ишленрик эки жаңгы автовокзалны юсюнден да айтанды. Статистика шартлагъа кере, шендио хар кюн сайын «Жашил» къазана 1000 машина келди. Он кеси да жамуат транспортну саанамы (ала бла бирге эки мингден аслам). Шахарны жолларына былай бир машина келип-кетип турганы артыкъ себеплик этгенге баямды. Сёзсюз, бу проблема улуду. Аны тамамлануу болжалы са- лырга жарамайды. Жаңгы вокзалдан бири Чегем

маршрутланы жуукъла мунципалитеттеге, сёз ючюн, Чегемге дери созарга болушду. Министрство башчынык этген «Коркуусулу республика» деген къырал учуреджаныны ишин юсюнден да тынглы айтханды Арсен Кудав. Бу ведомство шахарны тирысында кеп шералар, орамлада орнатылганын видеокамерала бла тегереке-башха кез кулак болгалылай туралы. Алыны асламысы орамлада орнатылдыла. Специалисте къагыш машина къалайда буукъулук этгенди шарт кеберди. Системаны кез къарамында урланган машинала да къуулмайдыла. Компьютерле алыны номерлерин оласагът окуна «Элбрус» кир-экилик билдиреди. Камерала эки автовокзалны, темир-жол вокзалны, къырал концерт залны тиырлеринде, кеп

ди. Комплекс кеп тюрлю буукъулукланы кереди; машинаны номерин кюндюз угай, кесе окуна тюрююрге ону барды. Прибор учуз тюрлюю, алай кесини багъасын бек терк къайтарлыкды.

«Была экиси да къыска заманыны ичинде бир неча минг тазир салгандыла, дегенди Кудав. Фотовидеонаблюдение этен приборларыны барысы да быйыл 252 мингден артыкъ буукъулукла (173 миллион сом тазырле бла) тохташдырландыла.

«Коркуусулу республиканы» ишине быйыл экички кварталда 40 миллион сом жиберилгенди. Пресс-конференцияны ахырында Кудав бу системаны кез ишлегенин кергозгенди.

УЛБАШЛАНЫ Мурат.

ЖОЛОУЧУЛУК

Торыхы, табийгыаты да бирча сейир

Таулары Малкъарны эсге тюшоредиле

Жыл сайын миллионла бла келедиле туристе Италиягъа. Бу къыралны тарыхы ортегилди, сейирди. Гимде Колонезини гледичторла сермешген жерни-ким керюрге сюймейди? Анда биринчи христианлыганы жаңыурагъа жыртыргандыла.

бликада этилен сунарлыкды. Тамашанын остоюнден этилде мошарелло, бу бизни миллет ашыбызды» - деп, хуплегиси да чыгъа, бийлашк келтиргенлеринде, къауумбузда таулаула жолларына 373 миллион евро кир-кипчи къыйгъан орунда пластикден этилдиле (бизде уа - темирден), алыны кесперин да жууаргъа тынды.

Туристе басылганын гитче шахарыкъ Сперноганы Европалы союзу «Кёк байрагын» жыл сайын алады-дегенге ишлеу керек.

Италияда атылганды, хайырланалмаганын жерле жокъдула. Мында бир жылгъа юч кере жыдыла гитлик, аны асламысы, келишимге кере, тыш къыралагъа кетеди. Дагыда бир сейирлик шарт: туристе миллионла бла келгенликте бу къыралагъа, тизинсизлик жокъду. Кир-кипчи къыйгъан орунда пластикден этилдиле (бизде уа - темирден), алыны кесперин да жууаргъа тынды.

Италияда атылганды, хайырланалмаганын жерле жокъдула. Мында бир жылгъа юч кере жыдыла гитлик, аны асламысы, келишимге кере, тыш къыралагъа кетеди. Дагыда бир сейирлик шарт: туристе миллионла бла келгенликте бу къыралагъа, тизинсизлик жокъду. Кир-кипчи къыйгъан орунда пластикден этилдиле (бизде уа - темирден), алыны кесперин да жууаргъа тынды.

Италияда атылганды, хайырланалмаганын жерле жокъдула. Мында бир жылгъа юч кере жыдыла гитлик, аны асламысы, келишимге кере, тыш къыралагъа кетеди. Дагыда бир сейирлик шарт: туристе миллионла бла келгенликте бу къыралагъа, тизинсизлик жокъду. Кир-кипчи къыйгъан орунда пластикден этилдиле (бизде уа - темирден), алыны кесперин да жууаргъа тынды.

Италияда атылганды, хайырланалмаганын жерле жокъдула. Мында бир жылгъа юч кере жыдыла гитлик, аны асламысы, келишимге кере, тыш къыралагъа кетеди. Дагыда бир сейирлик шарт: туристе миллионла бла келгенликте бу къыралагъа, тизинсизлик жокъду. Кир-кипчи къыйгъан орунда пластикден этилдиле (бизде уа - темирден), алыны кесперин да жууаргъа тынды.

Рим: Колизей.

Милана килса.

Милана килса.

Венеция Жер башында бек ариу шахардан бири Венеция. Орамаланы орун-суу, троллейбусл бла автобусланы орунларына уа - катерле бла къыйкъыла. Гондолерле жур айтдыла италян тилде, суу тофондан чыкыгача, сейирлик килсала, койле, къабаты асламысы Маркны сурфаты, туристлени къошарындан гырыж ашаганын керюргючюне... Къайры къарасан да, кёзюне къамаганын, жорени уурткан, жырлаткан

(Ахыры 4-чю бетдеди.)

СЫЙЛЫ КЪОНАКЪ

«Космосдан көргенден сора кызынганма Элбруска барырзга»

Мындан алгыраакыда Тырнуоу-узуно ючюнчо номерли орта школунда лётчик-космонавт, Россияни Фёдор Юричнин келгенди. Кыуу-анчыл жыйылгыша шахарны бирси оксуу юйлеринден да көп адам чакырылганды. Ол санда сабийлени эм жаш тёлёно факмулары вёдорен «Метор» трони келечилери до. Космонавты биргесине бизи беллиги жорешшбз, республиканы алынизмден федерациясны президенти Елмезлоны Абдул-Халим да болганды.

кере учунам квалганды. «Союз ТМА-09» корабледе мен командир эдим. Нёгерлене Италиядан бла АБШ-дан космонавта болгандыла. Адам улу жашаганын биринчи кере Олимпиада от «Кесе» космоса тиркиши, жерге алай тошоролгонди. Ол кзыл бла сау кыралны бир жанындан бирси жанына айландрылып, Сониде жандырылганды», - дейди Фёдор Николаевич.

Алагда окуучула, устазла да, төреде жоуруносоча, школун арбазында айраны толуган бла тубегендиле. Сабийле Фёдор Николаевич бла юч тилде саламашканлары ботонда асуу көрйөнгенди. Ызы бла жамуаут актывый залга жыйылганды. Мында устаз Борчананы Людмила кесини 9-чу «Б» классы бла бирге Фёдор Юричнин жашауун, ишини осондон көп сейр шарт билдиргенди.

тынч-тынч космонавт болурга муратыма жууксазла келеме. Биринчи ишлеген жеримде «Космонавт Юрий Гагарин» деген тититюю эм расчёта бардыруучу кыуумга таматалык этип турам. Андан сора «МР-НАСА» деген программа бла космоса учуларны бардырганы орунбасары болса. Бир ауук замандан а космонавты тизмесине да кышадыла мени.

2002 жылда мени мурагым толды. Космоска халкыла аралы экижакны санында «специалисти» орунда учам. Ючюнчо кере учунамда, МКС-де 163 сутка жашаганма. Ол заманы ичинде манга ачык космоска эки кере чыгырзга да тошгонди. Эсимде бегирекда 2013 жылда төртюнчо

«Космонавт Фёдор Юричнин «Метор» клубу ишлери бла да шыгырленгенди. Мында көрзотюлгөн модальеге профессионалдуу уллу эс бурганды. Сейр этген жерлери да аз болмагандыла. Сабийлеге илму-илзеу иш бла коршегенлери ючюн ыспас этгенди. Ахырында белгиле космонавт осде кыларча окуучуларны биргелерне суратк тошгонди.

Елена КОВАЛЕНКО, Анатолий ТЕМИРОВ.

Космонавт кеси да сабийлеге тынгыш халар айтады. «1983 жылда Москвада авиация институту «Умуу аппаратлары» деген факультетин бошатыгандан сора инженер - механик болганмына шагматык эткен диплом алма. Ызы бла академияны да бошайма. Алай бла

Тарыхы, табийгызаты да бирча сейир

(Ахыры. Аллы 3-чю беттеди.)

Венециад мистикалы затла кепдоло. Сёз ючюн. «Ла Финичи» театр барды. Италия тилден театры аты «жангыдан кюлдөн ишленген» деп кёчюроледи. Не сейир, от тошюн, театр көп кере койгонды. Бу шахарда Джокондо Казанова жашаганды, сюиме кликден тоа билмеген, жангы сезимле тохтаусуз излеген. Венециаддыла Иосиф Бродскийни бла Игорь Стравинскийни кыбырлары да.

то» деген сёз итальян тилден орус тилге «литерный завод» деп кёчюроледи. Предпритий болгандан тиреде жандыгында алтын чойютюле. Аланы геттодан, башка районда турурга эркинликтери болмаганды. Бу ички район кысыха заманын ичинде илму ара болганды эди. чойютюле кыбылганда жерде башка торлю болурга амалы да жокуду.

Сууну хорлап, адамла шахар ишлейлгандыла, сейирлик Венецияны. Алай бюгонюкюде, алимлени айтханларына кере, шахар

сезеди. «Суу жутмасын бу ариу-луктун», - деп, тилек эте кетегиде туристе Венециадан.

Венециад Контаринини ююю. Остуниден узак болгон Орландо таву барды. Христиан динни тарыхы бла коршеген алимлени айтханларына кере, Исаны жорга керген ючн жер башында юч таву эки жарылганды, аладан бири Орландо.

Таза тенгизле Кёпле Италияга тенгизлерини тазалыгы ючюн келетиде. Башхалар уа-музейле ючюн. «Флоренцияда Уффицинни музейинде Микеланджелоно «Свято семейство» суратын көрөгө келгенме» - дегенле эз тошюлдю. Миланда килес ючюн көп кёло болганды да бардыла.

Италия бир кырал угтай, кеси бир сау планетады. Мындагы чыгырзга бюосюрөмөген бир инсан да жокуду, гицца, чабаксыдан эгилген ашла, балча талпы харбыла, макаронла... Кысыксы, ашарга сойгон адам мында атыркыч тошгонди. Жашарга сойгон адам а - бютонда!

БАЙСЫЛАНЫ Марзият. Суратла автордуула.

Венеция. Маркны Майданы.

Жер башында бек ариу торсюно мийла да мында этиледди. Аны жашырылгыларын устазла дунинга ачарга ашыкмайдыла. Минчакыла, сувенирле кырап - кырагыгыны сатылып бошаладыла, сора устазла, туристле да кырап тургандай, пеньче мияланы кыздырып, жангы сувенирле этетиде. Венецияны сыфаты жомаклы болганылыкча, тарыхында уа көп терс ишлери барды. «Гет-

тынч-тынч сурга батлы барды. Бу жарындан сора да, бардыла мында баша проблема. Аладан бири-ишизлик. Венециад ички жерлени аспанысы туризм бла байламды. Башка сферада уруурга сойгөн уа не этсинде? Алагда көчюн кетерге тошеди.

Талуулада сёз барды: «Тышы жылгырай, ичи квалгырай» деп. Ол Венецияга бек келишеди. Алай бюгонюкюде уа бу шахарды көрөгө насыы тутхан жар инсан кесин жерде жаннет көргенча

жаш терслигин боюнуна алгырза келгенди. Ол айтканда кёре, 2012 жылда июль айда Прокладны шахарда Комсомолчулары кёлоно кыатнда «Газель» автомашинаны ичине кирип, аудиторканы эм 10 миң сомуу урлаганды.

Уручу жаш дагыда 2012 жылда бу кезинде темир - жол базарны кыатында бируюну ичинде 1500 сому эм банк карталары болган боомасы кыюлга шартланды. Бюгонюкюде полиция ол ашарны тюз-терек болгандарын тохтадырзга турды.

КыР-де МВД-ны пресс-службасы.

ПОЛИЦИЯ

Терсликлерине жолуктуруулукдула

Бу жерли адам «Тойота-Авенсис» автомашинасы урланганын осондон Россияни МВД-сыны ара шахарда управленийсына таргышуу кыгыт жагзганды. Ким эсе да Нальчикде Гагарин эм Керимов орамланы мюйюшоюнде автомашинала жууну жерден сююрп кеткенди аны инмаркасыны.

кере уголовный иш ачылганды. Россияни МВД-сыны Нальчикде Управленийсыны оперативниклери КыР-де МВД-ны эксперт-криминал арасыны куулукчулары бла бирге ВАЗ-2107 автомашинаны ичине урланган ырыкыны талпандыла. Автомашина Маяковский орамда энци юйлене бирини арбазында турганды. Белгили болмаган адам, аны эшигин ачарча ачкан мажарп, аны ичинде 18 000 сом багысы ырыксы эм аудютехника урлаганды.

Аманлыкты этгенине ишеликде эндиге дери да уручулук бла сиод этилген 27-жылкы

жаш терслигин боюнуна алгырза келгенди. Ол айтканда кёре, 2012 жылда июль айда Прокладны шахарда Комсомолчулары кёлоно кыатнда «Газель» автомашинаны ичине кирип, аудиторканы эм 10 миң сомуу урлаганды.

Уручу жаш дагыда 2012 жылда бу кезинде темир - жол базарны кыатында бируюну ичинде 1500 сому эм банк карталары болган боомасы кыюлга шартланды. Бюгонюкюде полиция ол ашарны тюз-терек болгандарын тохтадырзга турды.

КыР-де МВД-ны пресс-службасы.

Баш редактор АТТАЛАНЫ Жамат

РЕДАКЦИЈА: БЕШПАЙЛАНЫ Муталип (баш редактору орунбасары) КЪОНАКЪЛАНЫ Хасан (баш редактору орунбасары) ТОКЪЛУДУЛАНЫ Борис (жууялы секретары) ТЕКУДАНЫ Хауа (жамауат - политика бөлүмүнө таматасы) САРАККУЛАНЫ Асият (культура бөлүмүнө таматасы)

ТЕЛЕФОНЫЛА: Редакторуу иривымданы - 42-63-01; Баш редакторуу орунбасарды - 42-38-21; Жууялы секретары - 42-66-85; Секретариат - 40-93-62; Корректорс - 42-63-52. РЕДАКЦИЈАНЫ БЕЛОМЕРЛЕРИ: Жамауат-политика жашуу - 42-67-68, 42-24-02; Культурла - 42-75-82; Социалдык-экономика - 42-66-73, 40-59-18; Жанжалдык эм спорт - 40-39-93, 42-66-71; Письмола эм реклама - 42-37-94; Тизмачыла - 47-31-28; Сурат алачуу - 42-68-72; Бухгалтерла - 42-30-87; Операторс - 40-28-49, 42-39-65.

Редакция авторс бла кылагыт жорюгөтөме. Кезик жазмактары редакцияны эм ала арткы кыратырмады. Газетде басылмаганы материалда айтхан оюмла редакцияны осондон келтирелди. Алад айткыгын хар зат ючюн Россия Федерацияны Басманы осондон законуна тиийишликде материаланы авторлары кеселери жууушалады. Редакция автордан 400 гезит тизгенди (машина бла жазылган 5-6 бет) кеню амалдыла. Газет Басманы эм аспаны информацияны эркинликке коруруду жана бла Кызарты-Малкар регион инспекцияда 1994 жылда 14-ию айында регистрация этилгенди. Регистрация номер — Н—0066. Издике - 51532

Газетин басмагана КыР-ин Басма эм аспаны коммуникация жаны бла кырал комитетини компьютер службага хазыр эттенди. Газет «Тетраграф» ООУ-ну типографиясында басмаланганды. Налдик шахар, Ленин аты проспекти, 33. Газетин ислерине тапдыруу ючюн КыР-ини почта сызканы федеральнай Управленийска жуушалады. Телефонс: 76-01-28, 76-01-10. Газетин рошнотча сыгуу ючюн КыР-ини «Росгет» акционер общество жуушалады. Телефон: 42-69-34.

Номерге графикте кере 19 00 сагытка кыоз салындады. 20 00 сагытка кыоз салындады. ГАЗЕТНИ ИОНЕРНИ ЧЫГАРГАНЫ: Тикаланы Фатима-дежурный редактор; Кетениланы Зульфия - жууялы секретары орунбасары; Акупуланы Фегуза (12-чи бетте); Байкыдуланы Жаншета (34-чю бетте) корректорс. Тиражы 2130 экз. Заказ № 1832

РЕДАКЦИЈАНЫ ЭМ ИЗАТЕ-ЫНИ АДРЕСИ: 36000, Нальчик шахар, Ленин аты проспекти, 5. Электрон пошта: elbor_50@mail.ru

Турнир Кюмюш эм доммакь майдалла

Загреб шахарда дзюдодан «Гран-при Хорватия» деген турнирде биринчи майдалны республикабызга спортчуыз Алим Гаданов келтиргенди. 66 кг ауулкылары болганылары араларында ол биринчи бола келгенди. Ахырында уа, финалда белгиле дзюдоистге хорлатып, юмомш майдал алганды.

КыР-ни Спорт министрствосуну пресс-службасы

ЧЕМПИОНАТ Аланы усталыкылары кеп затны сакълайды

Бу кюнде Нальчикде «Юность России» стадионда от ёчюлтоучулени республикалы чемпионатлары башланды. Быллар эршииле бир ненча жылы ичинде бардырылады эмда ахшы төрге айланганды. Биринчи кюне алагы кыатышхана - республиканы хазна кыалай битеу районлары келечилери - жюз метрге тыйгычылдан ётюп, чабыуда, бачкын бла төрт кыаты юге терк ёрделде, пожарный эстафетда эмда от тошген жерге автомобильде мычымай жетюуде эршиленди.

Ол кюне ала дагыда штурмовой бачкын бла да ёрделгенди. Эршиилени экинчи кюнюнде стадионга абаданла чыккыгандыла. Ала да тыйгычора бла жюз метрге чалкандыла. Ючюнчо, төртюнчо кюнде уа эршииле от ёчюлтоучу 2-чи номерли частны жеринде ётгенди. Бу чемпионат жыл сайын бошдан бардырылмайды. Биринчиден, Кызарты-Малкарда пожарно-прикладнай спорту

ХОЛАЛАНЫ Марзият. Сураты автор алганды.

Кыруу Авариядан сора кытайча селешип башлаганды

Улуу автоавариадан сора, бир затны да сезмей, эсин тас этип турган австралиялы эр киши, туп болгандан сора космолдуу апаратуна кытайча селешип башлаганды. Аллай юлголе онла бла саналады.

«Daily Mail» деген британыл газет бу кюнде былай билдиргенди: Австралияда жашаганды, эки жыл мындан алгы пахлаха жомгуп, ёлбөргө эздан кыдганды 22-жылкы эр киши Бен Макмахон эсине кыайтхандан сора кеси алгыны билмеген кытай тилде селешип төбөргө эди. Андан сора уа ол Шанхайга барып, анда университетге окурга киргенди.

жылда инсульттан ауруугандан сора инглиз тилин унуткан эди, алай адалыкый тилин билген эди, алай Экинчи дуня урушуну кезиюнде Уэльсте бир жыл жашаганылыкча, ол тилде селешме эди.

По-немецки, цацки-пецки Тамашалкыны илму аты - ксенюлгоссианды. Ол не болганын билрге чынты алимге юрөшөди. Алай ангалаймайдыла. Ксенюлгоссианы осондон аз-маш маганалары болган англытаула бек азыкчылыла. Бек башы уа буда: «полиглотла» адамланы алдырга итнедиле, ол неда бу тили фонуларын кертиле фили ушатырзга юрөшөдиле, алай бир торлю магманасы болган атланы айтамыдыла. Аллай безиреп, кеселерин полиглотлага көргөзтүрө юрөшөргө иле да бардыла. Бир-бирле башха тилде бир кыйынлыкча, пахлаха тошгенден сора селешөдиле, ары дери билмеген тилде.

Адамны жаны - кыраганы белгисизликди Бек белгиле гипотеза не зат болганын айтырзга кыйынды. Ары дери билмеген тиллени сунмай тургандай билли кююу - озган жашууну эсде тейир.

Бир кыруу уа буду - жанланы бир жерден башкысына кёчюлери. Аллай ишлени юслеринден мистикле (ол дунинга ийнанган адамла) айтырзга юрөшөдиле. Тамашалкы адамны мурдоору аллай фахму кырады, дегенди канадалы-америкалы биохими эм психиатр Ив Ственсон (Виргиний университетте ишлеген алим). Дунияда экспедициялары куруп 40 жылы айланган, ксенюлгоссиа бла байламлы 30 000 ишчи тинген бу алим алагыша шагатылык этген шартланы жыйганды.

Рейнкратианын гипотезасына, ксенюлгоссианы бек кенг жыйылган торлюсо - автомат жазыу - хазна кирмейди. Бу дегени уа былай ишди - адам Жерни осондон болмаганды тилде сунмай тургандай жазып башлаганыда. Бу торлю сейирлик фуюлога-иннопланетиле бла байлмы специалистте ботонда уллу эс бурдыла.

Халарда айтылганына кере, ол кесини аны тилин (инглис) эсине юч кюндөн сора тюз шюргөн эди, кытай тили уа унутмаганды. Шанхайда окуп турганды.

Бир кыруу уа буду - жанланы бир жерден башкысына кёчюлери. Аллай ишлени юслеринден мистикле (ол дунинга ийнанган адамла) айтырзга юрөшөдиле. Тамашалкы адамны мурдоору аллай фахму кырады, дегенди канадалы-америкалы биохими эм психиатр Ив Ственсон (Виргиний университетте ишлеген алим). Дунияда экспедициялары куруп 40 жылы айланган, ксенюлгоссиа бла байламлы 30 000 ишчи тинген бу алим алагыша шагатылык этген шартланы жыйганды.

Быллай кыруу ишле - бир, эки, андан да көп тиллени сунмай тургандай билли кыабуу - дунияда көп тубегенди, ала онла бла саналадыла. Газетле айтханларыча, Хорватияда Книн шахарда жашаган 13-жылкык кызыкчы 2010 жылда жаз башында эсин тас этип бир сутка турганды эди, кесине келгендей а немец тилде селешгенди. Неда британыл пенсиячы 2012

жылда инсульттан ауруугандан сора инглиз тилин унуткан эди, алай адалыкый тилин билген эди, алай Экинчи дуня урушуну кезиюнде Уэльсте бир жыл жашаганылыкча, ол тилде селешме эди.

Владимир ЛУГОВСКОЙ. «Комсомольская правда» газет.